

Alina-Liliana BLĂNARIU-COZMA

Seminarul Teologic Ortodox „Sfântul Ap. Andrei”, Galați, România

Școala doctorală de științe socio-umane

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România

CREAȚIA MAGDEI ISANOS, O REFLEXIE A EULUI BIOGRAFIC ÎN INSTANȚELE LITERARE

Născută pe 17 aprilie 1916, în plin Război Mondial, Magda Isanos este cunoscută, în special, ca poetă, însă iubitorii creației sale cunosc faptul că aceasta a exersat și în domeniul prozei, și în teatru, oferind publicului literar, pe lângă multitudinea de poezii, zece texte narative și un text dramatic, pe care îl semnează drept coautoare, lectorii făcând cunoștință, prin intermediul creației isanosciene, cu o ființă profundă, încărcată de sensibilitate.

Numele său este plasat de către exegeți în tabloul modernismului interbelic, alături de numele altor personalități ale vremii. Deși viața i s-a scurs la fel de repede precum o clipă, stingându-se, în mare suferință, la doar 28 de ani, poeta a reușit să ocupe un loc fruntaș în literatura română, îndeosebi, în spațiul liric, datorită iscusinței sale literare.

Antum, îi este tipărit, în 1943, volumul *Poezii*, la Institutul de Arte Grafice „Brawo” din Iași, care certifică valoarea poetei și autenticitatea creațiilor sale, convingând criticii literari că poeziile anterior publicate în revistele de specialitate nu au reprezentat simple exerciții de scriere creativă. Potențialul său este remarcat și, cu prilejul apariției volumului precizat, Mircea Pavelescu subliniază ideea că „urechea poetei are facultatea de a descoperi pulsul tăcerilor.” [1] Deși abordează numeroase teme literare precum iubirea, natura, trecerea ireversibilă a timpului, copilăria, istoria, poeta este preocupată, îndeosebi, de tema morții, care ocupă aproximativ trei sferturi din creația sa. Opțiunea pentru această temă ar părea nefirească la o poetă atât de tânără și de sensibilă, însă consultarea biografiei sale justifică alegerea făcută. Magda Isanos știe că ființa thanatică este foarte aproape de ea, dorind să o răpească de lângă cei dragi și, de aceea, toate trăirile pe care le simte în propria-i realitate le transpune în mod creator în universul ficțional. Tocmai modul în care reușește să configureze această temă exploatată atât în literatura română, cât și în literatura universală, îi determină pe analiști să își manifeste aprecierea față de ea. În acest sens, tot

Mircea Pavelescu este cel care scoate în lumină, în aceeași sursă menționată, faptul că Magda Isanos merită să se bucure de notorietate, fiindcă

„Marea discreție păstrată în fața morții, atitudine temperamentală pentru exprimarea căreia e nevoie de un deosebit echilibru poetic pentru a nu cădea în grandilocvență este una din edificatoarele calități ale plachetei de față. O fină senzualitate care ține mai mult de bucuria de a exista împreună cu seva, lumina și căldura împiedică melancolia Magdei Isanos să devină elegiacă” [2],

prin „placheta de față” înțelegându-se, firește, volumul de debut, care înglobează 40 de poezii. Deși se simt reminescente din operele altor autori, Magda Isanos asumându-și numeroase modele poetice, pășind, de pildă, pe urmele lui Mihai Eminescu, pentru care și-a manifestat preferința încă din adolescență, pe urmele lui George Bacovia, ale lui Tudor Arghezi, ale lui Ion Barbu, ale lui Lucian Blaga, ale lui Mihai Codreanu etc., ceea ce reprezintă, de altfel, un fapt absolut normal, deloc de judecat, poeta se remarcă grație viziunii sale originale și a deținerii harului de a decipta mesajele aproape de neînțeles ale Universului, efortul său creator fiind recunoscuți de către criticii literari, Ion Șiugariu notând, de pildă, următoarele:

„Volumul de debut al Magdei Isanos, cu toate influențele puternice din Tudor Arghezi, din Emil Botta și din întreaga poezie a epocii, aduce un climat sufletesc și o anumită prospețime a expresiei, în măsură să definească, de pe acum, o mare sensibilitate poetică și un potențial de originalitate remarcabil.” [3]

Acesta subliniază, de asemenea, faptul că poezia creată de tânăra poetă este „deosebit de frumoasă și semnificativă pentru talentul Magdei Isanos, cu tot amestecul Emil Botta-Tudor Arghezi.” [4]

Întorcându-se la opțiunea Magdei Isanos pentru creionarea morții ca temă literară sau, mai bine spus, pentru ilustrarea raportului viață-moarte-renăștere, lectorul sesizează faptul că instanțele literare din creațiile poetei și prozatoarei reprezintă, de fapt, un „alter ego” al acesteia, dacă se are în vedere traseul existențial care i-a fost destinat: vede lumina zilei în timpul unui conflict militar de mare amploare, este nevoită să emigreze împreună cu familia, într-o perioadă în care este capabilă să conștientizeze ceea ce se petrece în lume, fuga de colo-colo fiind una dintre cauzele rătăcirii câtorva manuscrise, resimte consecințele contextului istoric pe care îl traversează (sărăcie, foamete, deteriorarea relațiilor sociale), vede durerea oamenilor plecați pe front, în cel de-Al Doilea Război Mondial, militează pentru pace, sătulă fiind de atât sânge nevinovat vărsat pe câmpul de luptă, la toate acestea adăugându-se, de parcă nu ar fi fost suficient câte a pățimit, durerea

fizică, pricinuită de boala care îi aduce sfârșitul chiar înainte de a se bucura de „Anul unu”, pe care îl descrie în creațiile sale lirice. Toate aceste evenimente menționate reprezintă, de fapt, corespondente ale morții și, în cazul acesta, se înțelege obsesia Magdei Isanos pentru o temă lugubră pe care reușește însă să o expună într-un chip luminos, grație personalității sale simțitoare. Al. Popovici afirmă, de pildă, faptul că tânăra creatoare este

„o fire sensibilă, aproape bolnăvicioasă, cu o teamă poate instinctivă de moarte, pe care o implora să-și întârzie sosirea – poeta cânta intimitatea, florile pe care le vedea în interiorul lor, în fibrele lor intime; cânta fructele, privindu-le culoarea și mai ales făcea poezia bolnavă, a spitalului, a febrei, lucru curios și rar la altă femeie poetă, înaintea ei. Cânta îngerii, poate cu o reminiscență din Otilia Cazimir, totuși cu o notă personală; femeie, pe Maica Domnului; păsările și zânele. Se simte focul morții care vibrează în toate poeziile ei.” [5]

Ciclul de poezii intitulat *Spital*, care își are sorginea în momentele petrecute de autoare în spațiul medical, textele lirice în care moartea capătă diferite fețe, potrivit imaginației poetei, cele în care sucombatul nu dispare definitiv, ci renaște într-o ramură de cais, într-o floare de mac, într-o rază de soare, metamorfozându-se, pentru a putea menține, în permanență, o legătură cu cei vii, volumul *Cântarea munților*, apărut imediat după dispariția prematură a creatoarei, incluzând texte cu caracter social, nu sunt altceva decât o decupare din planul realității empirice, în creațiile isanosciene resimțindu-se ecourile celei care le-a scris, acestea validând opinia criticului literar Eugen Simion, conform căreia

„sub o formă sau alta, autorul revine în text, că între omul care scrie și omul care trăiește nu-i chiar o prăpastie de netrecut, că strălucirea operei nu ne vindecă de dorința de a ști ceva despre autorul care a scris-o.” [6]

Răsunetele biografice sunt sesizabile și în proza scurtă a Magdei Isanos, și în textul dramatic *Focurile*, autoarea ascuzându-se în spatele măștilor personajelor, în discursul dramatic al actantei Rafaela resimțindu-se mentalitatea celei care a dat viață, prin intermediul creației, „ființei de hârtie”: „Dac-aș ști că prin moartea mea se schimbă măcar un strop din nedreptățile lumii, sunt gata să mor.” [7]

Eseul *Studenta* nu este altceva decât creionarea portretului autoarei în vremea studenției sale, iar personajul poreclit Maioreșcu din textul narativ *Inseparabilele* reprezintă o oglindire a eului biografic, de asemenea, în perioada școlii. În instanța literară din *Magistrata* este camuflată tot prozatoarea Magda Isanos, iar în *Orașul cu minuni*, autoarea își creează

actanții după propriul tipar, presărând în viziunea lui Toto și a domnișoarei Vanda chiar ideile sale, încercând, într-un mod inedit, să fenteze moartea și, în același timp, să o prezinte cititorilor în chip fabulos, raportându-se la elemente de mitologie și creând, astfel, texte surprinzătoare, al căror final nu poate fi anticipat, ținând în suspans pe cel care se delectează cu opera semnată de ea.

Cu alte cuvinte, chiar dacă unii specialiști sunt de părere că opera trebuie delimitată de creatorul său, în cazul Magdei Isanos este valabilă opinia celei de-a doua categorii exegetice, care susține că produsul creației unui poet ori prozator este influențat, într-o oarecare măsură, de contextul socio-istoric în care acesta trăiește, de evenimentele care i-au marcat existența, de relațiile sociale, autenticitatea scrierilor reieșind, pe de o parte, și din amprenta pe care autorul o pune asupra operei, nu doar la nivel formal, nu doar la nivel stilistic, ci și din punct de vedere afectiv.

NOTE:

- [1]. Mircea Pavelescu, *Magda Isanos: Poezii*, în *Vremea*, nr. 711, Anul 16, 15 august 1943, p. 10.
- [2]. *Ibidem*.
- [3]. Ion Șugariu, *Viața poeziei*, în *Revista Fundațiilor Regale*, nr. 10, Anul 10, 1 octombrie, p. 167.
- [4]. *Ibidem*, p. 169.
- [5]. Al. Popovici, *La moartea Magdei Isanos*, în *Revista Fundațiilor Regale*, nr. 12, Anul 11, 1 decembrie 1944, p. 669.
- [6]. Eugen Simion, *Cuvânt înainte la Întoarcerea autorului*, Editura Minerva, 1993, București, p. 1.
- [7]. <http://www.isanos.ro/ro/magdaisanos/biografie.html>

BIBLIOGRAFIE:

- Cenac, Oana, *Manifestări ale creativității limbajului uman*, Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, Romania, Romania, 2014, ISBN 978-606-17-0623-5, p. 178-187, Accesion Number: WOS: 000378446400018, IDS Number: BF0BG:
https://apps.webofknowledge.com/Search.do?product=WOS&SID=T2dthUa4LB_Y98y5gyNI&search_mode=GeneralSearch&prID=d556ad3b-0edc-4579-8b72-c4f147a0ec8b
- Cenac, Oana (coautor), *Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică*, vol. XXIV A, 1978, Coordonare generală și prefață – Acad. Eugen Simion; Coordonator redacțional al ediției – Lucian Chisu, Editura Muzeul Național al Literaturii Române (recunoscuta B în cotație CNCS - Cod

CNCS PN - II - ACRED - ED - 2012 - 0374, București, 2020, ISBN 978-973-167-040-9.

Cenac, Oana (coautor), *Cronologia vieții literare românești. Perioada postbelică, vol. XXIV B, 1978*, Coordonare generală și prefață - Acad. Eugen Simion; Coordonator redacțional al ediției - Lucian Chisu, Editura Muzeul Național al Literaturii Române (recunoscuta B în cotație CNCS - Cod CNCS PN - II - ACRED - ED - 2012 - 0374, București, 2020, ISBN 978-973-167-040-9.

Pavelescu, Mircea, *Magda Isanos: Poezii*, în *Vremea*, nr. 711, Anul 16, 15 august 1943

Popovici, Al., *La moartea Magdei Isanos*, în *Revista Fundațiilor Regale*, nr. 12, Anul 11, 1 decembrie 1944

Simion, Eugen, *Cuvânt înainte la Întoarcerea autorului*, Editura Minerva, 1993, București

Șiugariu, Ion, *Viața poeziei*, în *Revista Fundațiilor Regale*, nr. 10, Anul 10, 1 octombrie

WEBOGRAFIE:

<http://www.isanos.ro/ro/magdaisanos/biografie.html>

MAGDA ISANOS' S LITERARY WORK - A REFLECTION OF THE BIOGRAPHICAL SELF IN LITERARY INSTANCES

Abstract: In our article, we shall try to demonstrate that a writer's work is influenced to some extent by the socio-historical context in which he/she lives, by the events that have marked his/her existence, by social relations he / she had to cope with. Therefore, the authenticity of the work derives from the author's imprint on the work, not only formally, stylistically, but also emotionally.

Keywords: *literary creation, biography, authenticity, socio-historical context.*